

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1721. usque ad annum 1724

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1783

VD18 90119304

§. 44. Seditiosi Lutherani Thorunenses promeritis pœnis mulctati.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67596](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67596)

interficiant, atque in globum coacti Sæc. XVIII.
 irrumpunt in Collegium, illudque spo- A. C. 1724.
 liant ac devastant. Quinque omnino
 horas, connivente Senatu, insana hæc
 ferocia ac tumultuatio Lutheranorum
 tenuit, Sacra & profana uno miscentium
 interitu.

§. XLIV.

*Seditiosi Lutherani promeritis pœnis
 multati.*

Ad tam detestandum facinus, aufus-
 que seditiosos infremuit Polonica
 Natio potissimam partem Catholica;
 non sine indignatione recordabantur
 Catholici, quod Protestantes, quibus
 non ita pridem unice pacis publicæ
 studio Thoruni liberum Religionis exer-
 citium per pacem Olivensem indultum
 fuerat, nunc eodem pacis beneficio ad
 vexandos Catholicos abuterentur, eos in
 avico suæ Religionis exercitio turba-
 rent, & a petulante juvene injuriam
 despectumque publice Deo illatum, &
 nonnisi pilei decussione vindicatum in
 violentiæ & seditionis ac insolent-
 iæ suæ prætextum vertere auderent,
 perinde ac si indulta tolerantæ gratia
 illis truculentam, petulantemque vim
 in personas & Catholicorum Sacra in-
 ferendi jus tribuisset: Eapropter Augu-
 stus

Hist. Eccles. Tom. LXXI.

X x

ftus

Sæc. XVII
A. C. 1724.

stus Rex & Poloniæ Respublica præ-
 primis in totam rei gestæ seriem ex-
 acte inquire jussit, hancque in rem
 Ploskoviensem, & Cujaviensem Ep-
 scopos, necnon Principem Lubomir-
 kyum supremum Regni Camerarium,
 Culmenfem Palatinum, pluresque al-
 lios Palatinos & Senatores numero ri-
 ginti tres Thoronum die decima sexta
 Septembris deputabat, qui audita ut-
 raque parte probe & exacte cuncta re-
 scuterent, & ad Regium Senatum re-
 ferrent, ut quod jus & fas esset, de-
 cerneretur. Excipiuntur centum sexa-
 ginta testes, qui una omnes deposuerunt
 crimina, sacrilegia, & petulantias
 recensitas a Lutheranis sine omni causa
 excitas, & certo certius ex conditio-
 ac indulgente Rösnero Urbis Præfeco
 & Senatu fuisse executioni datas. U-
 vero de causæ justitia, & judicii æ-
 quitate adhuc luculentius constaret,
 Rex Varsoviæ novum tribunal, quod
Assessoriale dicitur, erexit, ubi coram
 Regni Cancellario & Provinciarum De-
 putatis ad hæc comitia convocatis &
 pro rei gravitate adjunctis adhuc al-
 quadraginta Assessoribus hæc causa
 die secunda Octobris rursus recognita
 dijudicabatur: Præsentibus his, in Ca-
 tholicorum favorem Advocatus vallicus
 rationibus demonstratum ibat, in hæc
 crimina

Sæc. XVIII.
A. C. 1724.

crimine involvi plura, & quidem contra
universam Rempublicam Christianam,
totam Europam, totamque Nationem
Polonam patrata scelera, eo quod hi sedi-
tiosi Catholicæ Religionis sanctitatem,
tranquillitatem publicam violassent, si-
mulque Nationis fidem, auctoritatem
ac jura invasissent. Præterea Advo-
catus B. V. M. imaginem a Lutherana
plebe in cineres redactam referebat,
aliam vero pugionibus transfossam &
sacrilege dilaceratam Regiis Senatori-
bus exhibuit. Iste vero, qui pro Lu-
theranis perorabat, vim a Catholico
Studio fuisse inchoatam, & non nisi a
levi plebecula continuatam, nec Luthe-
ranos vim adhibuisse aiebat, nisi post-
quam Catholici ex Gymnasio circumstan-
tes cives lapidibus, & scloporum ictibus
impetere ausi fuissent: verum hæc levi
brachio fuere diluta, eo quod injuriam,
si qua fuisset, petulanti Lutherano il-
latam privata auctoritate, & seditiosa
manu armataque vi, direptionibus,
cædibusque & rapinis ulcisci non lice-
ret, & plebeculæ furor ab ipso Magi-
stratu in tempore coerceri debuisset,
potuissetque, denique de lapidum glan-
diumque jactu accusationi nec fidem
nec veritatem constare, plurimorum
testimonio comprobatum esset. Pro-
ducuntur etiam coram Lubomirskio

Xx 2

cete-

Sæc. XVIII. ceterisque Judicibus rei, quos inter
A. C. 1724 Rosnerus baculum in manu tenuit,

ac desuper interrogatus respondit: *ruo donando competit baculus*: cunctis perjuratos testes convictis, ac re demum ad examen vocata tandem Regii Commissarii sententiam Thoruni pronuntiarunt, vi cuius quidam ex reis morte, alii carcere, alii multa pecuniaria plecterentur: Senatus vero Thorunensis non amplius solis constaret Lutheranis, sed media parte ex Catholicis, admittitiam quoque Urbis Officiales religione Catholici admittentur, & Templum B. V. Mariæ, Bibliotheca, aliaque huius attinentia ad Franciscanos transferretur: Lutheranorum Gymnasium uno lapide ab Urbe sedem figeret, & denique duo Lutherani Prædicantes huius tumultus incentores, Geretus & Olovus proscriberentur.

Ejusdem ferme tenoris erat sententia Tribunalis Varsoviensis, decretumque, ut Rösnerus Præses urbisque Præfectus, necnon Zerningus Vice-Præses capite truncarentur, atque ex eorum bonis damna Jesuitis illata resarcirentur: tres vero præcipui tumultus Authorum abscissa dextera capite plecterentur, eorum corporibus quadrifariam sectis atque in ignem coniectis, tredecim alii capite, Burgravius vero trimestri

alius Officialis semeltri carcere dam-
nati in perpetuum ad publica officia
inhabiles essent. Graurockius autem
Urbis Tribunus & Zilberus Aromata-
rius tredecim mensium custodia præter
multam pecuniariam pro Statua in
honorem B. V. erigenda convertendam
castigaretur. Dies decima sexta
Decembris explendæ huic sententiæ
præfixa est, ipsa vero executio Prin-
cipi Lubomirskio, aliisque Regiis Com-
missariis demandata. Ultricem justi-
tiam exercendi tempus prævertere, ur-
gentes suadebant rationes, die ergo
octava Decembris Rösnerus Præfes
unacum aliis novem in Prætorii foro
capite plexi sunt, alii etiam juxta sen-
tentiæ præscriptum suæ rebellionis pro-
meritas luebant pœnas. Pluribus ad-
huc reis, & præcipue Zerningo Vice-
Præsidi ad enixas uxoris suæ reli-
gione Catholicæ & Jesuitarum preces
vitæ venia data est. Magistratus vero
Regiis Commissariis in sumptuum com-
pensationem bis mille nongentos quin-
quaginta Ducatos numerare, & Jesui-
tis duos Pagos tamdiu cedere compel-
latur, donec viginti duo Polonico-
rum florenorum millia fuissent soluta.

Quantos vero motus justissima hæc
executio inter Protestantes concitarit,
eo majorem meretur admirationem,

Sæc. XVIII. quo exploratius est, quod si Catholici
 A. C. 1724. in civitate Lutherana contra Protestan-
 tes tantam violentiam, cruentosque
 tumultus concitassent, hi certe solo
 reorum supplicio contenti non fuissent
 sed in omnium Protestantium regni
 Provinciis commune Catholicorum ex-
 cidium & Religionis exterminium po-
 tenter procurassent. Nihilominus Sue-
 vus, Prussus, Anglus, & Danus Re-
 ges, imo & ipsi Hollandi & Dantici,
 quamvis hi posteriores ob parem, fa-
 tilemque causam ejusmodi truculen-
 tiæ olim sese reos fecissent, caelum
 terramque in Catholicorum vindictam
 armarunt. Pacem Olivensem esse vio-
 latam queruntur, cum tamen Catho-
 lici nec in minimo Lutheranis inde-
 tam Religionis libertatem impetissent
 sed potius Lutherani a publico Eucha-
 ristiaæ despectu rebellionem inchoasset.
 Accusant Judices de nimia præcise-
 tantia, & partium studio, satisfieri
 Lutheranis, eosque in integrum
 restitui petunt, minasque intentant.
 Finckius quoque Anglici Regis Orator
 datus ad Augustum Poloniæ Regem
 literis postulavit, ut Thorunensibus
 Scholæ, Tempia, & Urbi sua privi-
 legia, Magistratibus Præconibusque
 sua munia necnon Protestantibus
 Bouxussia Polonica, in Polonia & Li-
 thuania

thuania plena sectæ libertas reddere-
 tur: secus viginti sex Episcopi totam
 causam Parlamento sint expolituri, &
 viam facti adhibere, necnon contra
 Catholicos in Anglia agentes Retor-
 tionis jure uti, necesse esset, omnesque
 Protestantes ex Polonia in Angliam
 profugi sumptibus Catholicorum reci-
 piendi forent. Verum ad hæc a Co-
 mite Flemmingo responsum, immerito
 Poloniæ Regi imputari, quod inno-
 centum sanguine solum suum polluis-
 set; hujus tumultus causam extitisse
 ipsum Thorunensem Magistratum, qui
 Religionis odio furentem plebem co-
 hibere neglexisset: de cetero Angliæ
 Rex, ceterique Protestantes persua-
 sum sibi haberent, hac in re nil temere
 actum, nil a Rege ejusque Senatu præ-
 cipitatum, sed cuncta non modo ab
 Ecclesiasticis sed & Laicis summæ in-
 tegrîtatis Senatoribus probe, mature,
 diu & exacte discussa & penderata, do-
 nec sententia ferretur: nec tamen Re-
 gem aut Poloniam Nationem obstrictam
 esse, ut de iis, quæ in suo Regno a-
 gerent, exteris Principibus rationem
 redderent, quæcunque autem acta essent,
 secundum Regni leges fuisse acta, &
 violentas subditorum seditiones, con-
 ussiones, rapinas, sacrilegia, enor-
 mesque excessus in nullo regno recte

Sæc. XVIII.
 A. C. 1724.

Vid. t. 64.
 §. 75.
 pag. 222.

Sæc. XVIII.
A. C. 1724.

ordinato impunes fore; sententiam autem hanc esse debitam ac justissimam delictorum poenam, nec pertinere ad externos de ejus justitia judicare, nec vicissim Polonos inquirere, quid illi agatur, an in Prussia, Anglia &c. justæ sint Catholicorum oppressiones, bonorum proscriptiones &c. Sed nec eos velle, ut sibi exteri leges præscribant, quærantque, quid in Polonia agatur. Si autem Finckius plura scire vellet, Lithuaniae Pro-Cancellarium Principem Czartorinskyum conveniret.

Eadem hæc erat quoque vox & sensus totius generosæ Nationis Polonæ; nihilominus tamen Augustus Rex, ut exteris Principibus omnem cavillandi ansam præriperet, Regni Primati negotium dedit, ut Senatam, in quo hac super re denuo deliberaretur; convocaret: Huic Regis mandato paravit quidem Primas, sed Regi mox recessit, cunctos Polonos Proceres, tam Ecclesiasticos quam Laicos declarasse, nolle se ab exterorum arbitrio & judicio dependere; hac igitur in re nil consultius esse, nisi ut Rex ipsemet Varsoviam veniret. Hic ergo die trigesima prima Julii Dresdis profectus, die undecima Augusti Varsoviam venit. Regem sequi paraverat Finckius, qui tamen, eo quod tam sui Regis nomine quam

quam ex ore Protestantium Ratisbonæ agentium duriora contra Nationem Polonam effutiisset, nequidem ad comitia admissus est, sed ei responsum ad Regis sui epistolam Ravæ, urbe Varavia tredecim leucis distante, tradebatur: in comitiis vero nil aliud conclusum, nisi ut Thorunensibus Lutheranis sectæ libertas ea tamen lege confirmaretur, ut vicissim Protestantes Catholicis in suis ditionibus parem libertatem concederent, & Prussæ Rex cuncta damna Warmiensi & Cujaviensi Diæcesibus illata, necnon novationes Elbingæ in vectas tolleret. Interim tamen Poloni provide arma parabant, & Lubomirskyus Princeps annis meritisque gravis declarabat, quod si res ad belli sacri necessitatem deveniret, & ipse ob virium imbecillitatem equum conscendere haud posset, equi fellæ loris alligari vellet: Sequenti autem anno Rex Borussia Polonorum repulsa offensus, ab eis postulavit, ut sublatis in Polonia & Lithuania teloniis sal Halla in Borussia sine vectigali transferretur, & Poloni transfugas Borussos remitterent, eidem Regis titulum tribuerent, atque Episcopum Cujaviensem punirent, eo quod alienum in territorium Sacerdotes Catholicos induxisset, denique Rex sibi rationem reddi petiit, cur ejus

Sæc. XVIII deprecationem pro Thoronensibus non
 A. C. 1724. admisissent. Verum ad hoc responde-
 runt Poloni, præter plurima alia gra-
 vamina præprimis abolendam esse vio-
 lentiam, qua Borussi e Polonica diocesi
 ne incolas vi raptos ad militiam cogunt,
 de cetero autem ab extero Reges
 leges acceptare, Polonis insolitum esse.

§. XLV.

Francisci Pauli de Villeroy Lugdunensis Archiepiscopi formularum pro acceptanda Constitutione.

Dorfan.

Journal

t. 2. p. 202.

Lettre du

P. Honore

C. D. sur la

Profess. des

Mission. de

Lyon.

Hoc item anno Franciscus Villaneuse
 Lugdunensis Archiepiscopus Francisci Villaneuse Ducis de Villeroy
 qui ex suo exilio non sine summo populi
 plausu Parisios hoc anno revocatus
 fuerat, Mense Aprili formularium edidit,
 cui ab omnibus suæ Diœcesis Ecclesiasticis
 subscribi præcepit: Erat autem illius tenor sequens:

„Formulario, quo Ecclesia inter-
 „nam cordis & animi submissionem emittit,
 „git, subscribo & semper subscribam.“

„Semper recepi, & iterum eodem
 „animo eademque veneratione & submis-
 „sione recipio omnes Constitutiones
 „dogmaticas a S. Sede emanatas &“